

Ψευδοεπιστήμη και COVID-19 — αρκετά ανεχτήκαμε ήδη (Timothy Caulfield)

Categories : [ΥΓΕΙΑ - ΔΙΑΤΡΟΦΗ](#)

Date : Μαΐου 19, 2020

Ούρα αγελάδας, χλωρίνη και κοκαΐνη, και τα τρία έχουν προταθεί ως φάρμακα κατά του COVID-1 — και τα τρία ανοησίες ολκής. Η πανδημία έχει χαρακτηριστεί ως βιολογικό όπλο που διέρρευσε, ως παραπροϊόν της ασύρματης τεχνολογίας 5G και ως πολιτική απάτη — όλα αερολογίες. Επιπλέον, έχουμε δει αναρίθμητους γκουρού της ευεξίας και επαγγελματίες της [εναλλακτικής ιατρικής](#) να προωθούν μη ελεγμένα φίλτρα, χάπια και πρακτικές ως μέσα «ενίσχυσης» του ανοσοποιητικού συστήματος. Ευτυχώς, αυτή η έκρηξη παραπληροφόρησης — ή, όπως ονομάστηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η «επιδημία πληροφόρησης» (“infodemic”) — ενεργοποίησε μια στρατιά ανθρώπων που ανέλαβαν την επαλήθευση στοιχείων και την κατάρριψη ανυπόστατων ισχυρισμών. Οι νομοθέτες προχώρησαν σε δραστικά μέτρα για να θέσουν τους διακινητές αναπόδεικτων θεραπειών προ των ευθυνών τους. Χρηματοδοτικοί φορείς στηρίζουν ερευνητές (στους οποίους συγκαταλέγομαι) στην προσπάθειά τους να αντικρούσουν όσο καλύτερα γίνεται τις ανοησίες που διαδίδονται γύρω από τον COVID-19.

Έχω μελετήσει επί δεκαετίες την εξάπλωση και τις επιπτώσεις της παραπληροφόρησης στον τομέα της υγείας και ποτέ δεν είδα το πρόβλημα να αντιμετωπίζεται τόσο σοβαρά όσο στην παρούσα κατάσταση. Ίσως αυτό να οφείλεται στο μέγεθος της κρίσης και στην ευρύτατη διάδοση αβάσιμων και παραπλανητικών στοιχείων συμπεριλαμβανομένων των υποδείξεων από κάποιους επιφανείς πολιτικούς. Αν θέλουμε να παραμείνει ισχυρή αυτή η φιλοεπιστημονική κινητοποίηση, πρέπει όλοι οι επιστήμονες— όχι μόνο κάποιοι από μας — να υποστηρίξουμε με σθένος την ποιοτική πληροφόρηση.

Ξεκινάμε από δύο αφετηρίες.

Κατ’ αρχάς, πρέπει να πάψουμε να ανεχόμαστε και να νομιμοποιούμε τις ιατρικές ψευδοεπιστήμες, ειδικά σε πανεπιστήμια και υγειονομικά ινστιτούτα. Πολλές ψευδοθεραπείες του COVID-19 έχουν υιοθετηθεί από ενιαία κέντρα υγείας κορυφαίων πανεπιστημίων και νοσοκομείων. Αν ένα έγκριτο νοσηλευτικό ίδρυμα, όπως η κλινική Κλήβελαντ στο Οχάιο, παρέχει υπηρεσίες [ρέικι](#) — μια μη επιστημονική πρακτική που συνίσταται στη χρήση των χεριών, χωρίς αυτά να έρχονται καν σε επαφή με τον ασθενή, για την εξισορρόπηση της ζωτικής ενέργειας που ρέει μέσα σε όλα τα όντα — είναι να απορούμε που κάποιοι σκέφτονται ότι αυτή

η τεχνική θα μπορούσε να ενισχύσει το ανοσοποιητικό τους σύστημα και να τους κάνει λιγότερο ευάλωτους στον ιό; Κάτι αντίστοιχο μπορούμε να πούμε για τους φορείς δημόσιας υγείας στον Καναδά και στο Ηνωμένο Βασίλειο: Με το να παρέχουν υπηρεσίες [ομοιοπαθητικής](#), ενθαρρύνουν de facto την ιδέα ότι αυτή η επιστημονικά ανυπόστατη θεραπεία μπορεί να αντιμετωπίσει τον COVID-19. Αυτά είναι λίγα μόνο από τα αναρίθμητα παραδείγματα.

Στην πατρίδα μου τον Καναδά οι ρυθμιστικές αρχές προς το παρόν προσπαθούν να καταστείλουν τη δράση επαγγελματιών όπως χειροπράκτες, φυσιοπαθητικοί, βοτανολόγοι και ολιστικοί θεραπευτές που διακινούν προϊόντα κατά του COVID-19. Αλλά η ιδέα ότι μια ανάταξη της σπονδυλικής στήλης, μια ενδοφλέβια βιταμινοθεραπεία ή μια ομοιοπαθητική αγωγή είναι ικανές να μας προφυλάξουν από μεταδοτικές ασθένειες αποτελούσε παραλογισμό και πριν την εκδήλωση πανδημίας.

Ο αγώνας μας κατά των ψευδοεπιστημών υπονομεύεται εκ των έσω όταν αξιόπιστα ιατρικά ινστιτούτα καταδικάζουν μια αβάσιμη πρακτική υπό ορισμένες συνθήκες και τη νομιμοποιούν υπό κάποιες άλλες. Χρειαζόμαστε μια επιστήμη που να στέκεται στο ύψος της σε κάθε περίπτωση, αλλά κυρίως σε εποχές υγειονομικών καταστροφών.

Υπάρχουν κάποιες ενδείξεις ότι οι εναλλακτικές θεραπείες και η επίδραση εικονικών φαρμάκων μπορούν να μειώσουν τα επίπεδα του άγχους — μια συνήθης δικαιολογία για την επίδειξη ανοχής σε αναπόδεικτες εναλλακτικές «θεραπείες». Είναι όμως ανάρμοστο να εξαπατάται ο κόσμος (ακόμα και προς όφελός του) μέσα από έναν ανορθολογικό, μαγικό τρόπο σκέψης και είναι απαράδεκτο οι επιστήμονες να μην αντιδρούν σ' αυτή την παραπλάνηση.

Δεύτερον, απαιτείται μεγαλύτερη συμμετοχή των ερευνητών στη δημόσια μάχη κατά της παραπληροφόρησης. Όσοι προωθούν αναπόδεικτες δοξασίες χρησιμοποιούν τη γλώσσα της πραγματικής επιστήμης — δυστυχώς, με μεγάλη επιτυχία — για να νομιμοποιήσουν τα προϊόντα τους, ένα φαινόμενο που αποκαλώ «επιστημονική καπηλεία». Η ομοιοπαθητική και οι εναλλακτικές θεραπείες, κατά τους ισχυρισμούς των οπαδών τους, βασίζονται στην κβαντική φυσική. Η υδροθεραπεία του παχέος εντέρου αιτιολογεί την ύπαρξή της με φρασεολογία που έχει δανειστεί από μελέτες του ανθρώπινου μικροβιώματος (microbiome studies). Και η ορολογία της έρευνας βλαστοκυττάρων χρησιμοποιείται για την προώθηση ενός σπρέυ που υποτίθεται ότι έχει ανοσοενισχυτικές ιδιότητες.

Να γιατί χρειάζεται οι επιστήμονες — φυσικοί, μικροβιολόγοι, ανοσιολόγοι, γαστρεντερολόγοι και όλοι όσοι εργάζονται σε συναφείς κλάδους — να παρέχουν στο κοινό απλές και εύκολα κοινοποιήσιμες γνώσεις και να εξηγούν γιατί αυτός ο σφετερισμός της πραγματικής έρευνας είναι ανακριβής και επιστημονικά ανέντιμος.

Να ξεκαθαρίσω μάλιστα ότι η ομοιοπαθητική και οι ενεργειακές θεραπείες, όπως το

ρείκι, δεν εξηγούνται μέσω της κβαντικής φυσικής. Ότι η υδροθεραπεία δεν θα τονώσει το ανοσοποιητικό σας σύστημα. Ότι όχι, ένα συμπλήρωμα σε μορφή σπρέυ δεν πρόκειται να ενισχύσει τη λειτουργία των βλαστοκυττάρων σας.

Σε έναν κόσμο όπου οι [πολέμιοι των εμβολίων](#) και οι αρνητές της [κλιματικής αλλαγής](#) εμμένουν στις ιδέες τους, τα λογικά επιχειρήματα ίσως μοιάζουν καταδικασμένα, ιδιαίτερα όταν οι αλγόριθμοι των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και κακόβουλοι διακινητές πληροφοριών ενισχύουν τις ψευδοεπιστημονικές διαδόσεις. Δεν υπάρχει εύκολη λύση σε αυτό το πρόβλημα. Οι ανακοινώσεις με πραγματικό επιστημονικό υπόβαθρο σπανίζουν, γι' αυτό χρειάζεται να κινητοποιηθούν περισσότεροι ερευνητές. Μια γρήγορη αναζήτηση εντόπισε μόνο έναν φυσικό, ο οποίος έχει δημοσίως αντικρούσει τους ισχυρισμούς ότι η ομοιοπαθητική εξηγείται βάσει της κβαντικής φυσικής, αν και γνωρίζω ότι η θέση του εκφράζει τη συντριπτική πλειοψηφία των συναδέλφων του.

Η Claire Wardle, ειδικός σε θέματα παραπληροφόρησης στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ, στο Cambridge της Μασσαχουσέτης έχει πει σχετικά: «Ο καλύτερος τρόπος για να καταπολεμήσουμε την παραπληροφόρηση είναι να κατακλύσουμε το τοπίο με ακριβείς, “εύπεπτες” και ενδιαφέρουσες πληροφορίες οι οποίες μπορούν εύκολα να διαδοθούν μέσω κινητών». Ας ανοίξουμε τους κρουνοί λοιπόν.

Συγκεκριμένα: Στείλτε μηνύματα στο Twitter. Γράψτε σχόλια σε έντυπα ευρείας κυκλοφορίας. Κάντε δημόσιες διαλέξεις. Απαντήστε στα ερωτήματα των δημοσιογράφων. Ενθαρρύνετε τους ασκούμενους φοιτητές σας να συμμετάσχουν στον επιστημονικό διάλογο. Μοιραστείτε με τον κόσμο πολύτιμες πληροφορίες και ακριβή στοιχεία. Διαμαρτυρηθείτε στην αρμόδια ρυθμιστική ή εποπτική αρχή αν θεωρείτε ότι υπάρχει πρόβλημα που απαιτεί λύση.

Η διόρθωση παραποιήσεων και ανακρίβειών θα πρέπει να θεωρείται επαγγελματική μας ευθύνη. Κάποιες επιστημονικές ενώσεις, μάλιστα, έχουν ήδη κινηθεί προς αυτή την κατεύθυνση. Ενδεικτικά αναφέρω τη συνεργασία μου με τη Διεθνή Εταιρεία για την Έρευνα των Βλαστοκυττάρων, το 2016, για την κατάρτιση ενός Οδηγού ιατρικών μεταφράσεων που υπαγόρευε στους ερευνητές «να επιδιώκουν στον δημόσιο λόγο τους να είναι ακριβείς, μετρημένοι και ανοιχτοί προς το κοινό» και να διασφαλίζουν ότι το έργο τους δεν παρερμηνεύεται.

Ασφαλώς, στο πλαίσιο της μάχης της κατά των ψευδοεπιστημών, η επιστημονική κοινότητα οφείλει να τακτοποιήσει τα του οίκου της. Όσοι προωθούν βιοϊατρικές θεωρίες συνωμοσίας και λοιπές ανοησίες επικαλούνται τον εύλογο προβληματισμό του κόσμου για το πώς χρηματοδοτείται, ερμηνεύεται και κοινοποιείται η έρευνα. Η επιστημονική ακεραιότητα — ιδίως η αποφυγή της προσωπικής προβολής και η διαφάνεια όσον αφορά τις αντιπαραθέσεις μας — είναι υψίστης σημασίας. Πρέπει να ενισχύσουμε την εμπιστοσύνη στην επιστήμη, αλλά και να προβάλουμε την επιστήμη

που αξίζει την εμπιστοσύνη μας.

Ας ελπίσουμε ότι ένα από τα κληροδοτήματα αυτής της κρίσης θα είναι η συνειδητοποίηση ότι η ανοχή στις ψευδοεπιστήμες μπορεί να προκαλέσει ανυπολόγιστο κακό. Η σωστή επιστήμη και η εμπιστοσύνη του κόσμου ίσως είναι τα πιο πολύτιμα όπλα στη μάχη κατά της παραπληροφόρησης.

(*) Ο Timothy Caulfield είναι Καναδός καθηγητής στην ερευνητική έδρα Υγειονομικής Νομοθεσίας και Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο της Αλμπέρτας, στο Έντμοντον του Καναδά. Έχει ασχοληθεί επισταμένως με τις εναλλακτικές ψευδοθεραπείες και τις απάτες υγείας. Είναι συγγραφέας βιβλίων κατά της ψευδοεπιστήμης και παρουσιαστής ντοκιμαντέρ που καταρρίπτουν τους μύθους της ψευδοεπιστήμης. Χρησιμοποιεί τα βιβλία του, τις συνεντεύξεις του και την τηλεοπτική εκπομπή του για να αντικρούει τους ισχυρισμούς υπερμάχων της εναλλακτικής ιατρικής και της «Νέας Εποχής».

[\(Περιοδικό Nature, 27 Απριλίου 2020\)](#)

(Πηγή μεταφρασμένου κειμένου: anairesiplanon.blogspot.com)